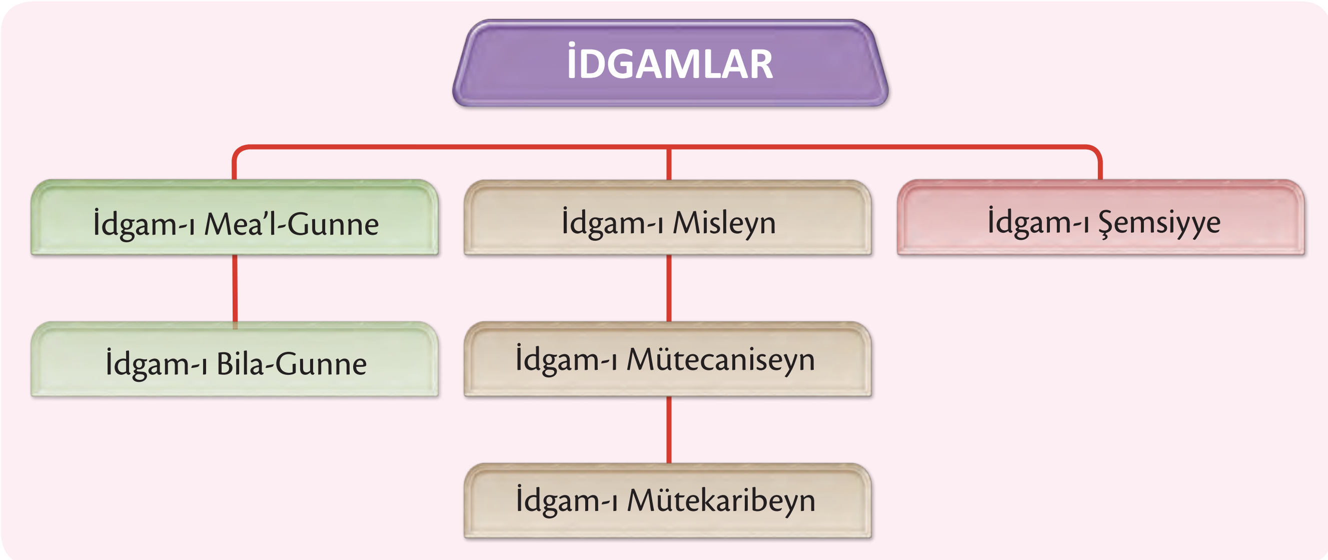
3. İdgamlar

İdgam sözlükte "bir şeyi diğerine katmak" anlamına gelmektedir. Birbirinin aynı veya mahreç ya da sıfat bakımından birbirine benzer veya yakın olan iki harften, sakin olan birinci harfin, harekeli olan ikinci harfe katılarak şeddeli okunmasına **idgam** denir.

Altı çeşit idgam vardır. Bunlardan ikisi tenvin ve sakin nunla, üçü diğer harflerle ilgilidir. Biri de elif lam (ال) takısından sonra meydana gelir.

İdgamın oluşması için;

- İdgam edilecek harfler, birbirinin aynı veya mahreç ya da sıfat bakımından birbirine benzer veya yakın olmalı,
- İdgam edilecek harflerden birincisi sakin, ikincisi harekeli olmalı,
- İdgam edilecek harfler yanyana olmalı, aralarına idgam yapılmasına engel başka bir harf girmemelidir.[9]

3.1. İdgam-ı Mea'l-Gunne

Tenvin veya sakin nundan sonra و, ن, م, ي harflerinden (يَمْنُو) biri gelirse idgam-ı mea'l-gunne olur. İdgam-ı mea'l-gunne, gunneli idgam demektir. Genizden gelen bir sesle (gunne) idgam yaparak okunur.

İdgam-ı mea'l-gunnede:

1. Tenvin veya sakin nun, kendinden sonraki harfe katılarak harf şeddelenir ve gunneli olarak okunur.
2. Gunneli okuyuş bir buçuk elif miktarı tutulur.[10]

Örnek: مَنْ يَعْمَلْ

Bu örnekte:

- Birinci kelimenin sonunda sakin nun vardır.
- Sakin nundan sonra ya (ي) harfi gelmiştir. Bu durumda idgam-ı me'al-gunne olur.
- Nun harfi ya harfine katılarak şeddelenir (مَيَّعْمَلْ).

9 Abdurrahman Çetin, Kur'an Okuma Esasları, s. 228.
10 Abdurrahman Çetin, Kur'an Okuma Esasları, s. 167.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

مَنْ يَشَآءُ – مِنْ مِثْلِهِ – مِنْ وَالٍ – عِظَامًا نَخِرَةً – نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ – حَسَنٍ وَاَنْبَتَهَا

Yukarıda geçen idgam-ı mea'l-gunneleri örnekteki gibi açıklayınız ve kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.

NOT EDELİM

İdgam-ı mea'l-gunnede sakin nun ile يَمْنُو kelimesinde geçen harflerinin farklı kelimelerde olması şart olduğu için بُنْيَانٌ صِنْوَانٌ قِنْوَانٌ دُنْيَا kelimelerinde idgam yapılmaz. Bu kelimeler, izhar yapılarak okunur ve "tek kelime üzerinde yapılan izhar" (**izhar-ı kelime-i vahide**) adını alır.

3.2. İdgam-ı Bila-Gunne

Tenvin veya sakin nundan sonra ل ve ر kısaca (لَرْ) harflerinden biri gelirse idgam-ı bila-gunne olur. İdgam-ı bila-gunne, gunnesiz idgam demektir.

İdgam-ı bila-gunnede:

1. Tenvin veya sakin nun, kendinden sonraki harfe katılır ve harf şeddelenerek okunur.
2. Şeddelenen idgam harfi gunnesiz okunur.

Örnek: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ

Bu örnekte:

- Birinci kelimenin sonunda tenvin (ـٌ) vardır.
- Tenvinden sonra ra (ر) harfi gelmiştir.
- Bu durumda idgam-ı bila-gunne olur.
- Tenvinin nunu, ra harfine katılarak şeddelenerek okunur (مُحَمَّدُ رَّسُولُ اللّٰهِ).
- Gunne yapılmaz.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

وَلٰكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ – مِنْ رَبِّكُمْ – غَفُورٌ رَحِيمٌ – مُصَدِّقًا لِمَا – بَشَرًا رَسُولًا – مِدَادًا لِكَلِمَاتِهِ

Yukarıda geçen idgam-ı bila-gunneleri örnekteki gibi açıklayınız ve kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.

3.3. İdgam-ı Misleyn

Mahreçleri ve sıfatları aynı olan iki harften birincisi sakin (cezimli), ikincisi harekeli olarak bir araya gelirse **idgam-ı misleyn** olur. Bu durumda birinci harf ikinci harfe katılarak şeddeli olarak okunur.

Örnek: اِضْرِبْ بِعَصَاكَ

Bu örnekte:

- اِضْرِبْ kelimesinin sonunda cezimli be (بْ) harfi vardır.
- Cezimli be harfinden sonra بِعَصَاكَ kelimesinin başında harekeli be (بِ) gelmiştir.
- Bu durumda idgam-ı misleyn olur.
- Cezimli be (بْ) harfi harekeli be harfine katılarak şeddeliymiş gibi اِضْرِبِّعَصَاكَ şeklinde okunur. Harflerin arası ayrılmaz.

NOT EDELİM

İdgam-ı misleyn kendi içerisinde ikiye ayrılır. Bunlar; idgam-ı misleyn mea'l-gunne ve idgam-ı misleyn bila-gunnedir.

İdgam-ı misleyn mea'l-gunne: Mim (م) ve nun (ن) harfleri ile yapılan idgamdır. İdgam-ı misleyn mea'l-gunne, bir buçuk elif miktarı tutularak gunneli olarak okunur. Şeddeli nun ve şeddeli mim harfleri de bu gruba girer.

Örnek: اِنَّ– فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ– وَمَنْ نُعَمِّرْهُ –وَمِمَّا

İdgam-ı misleyn bila-gunne: Mim (م) ve nun (ن) dışında kalan diğer harflerin birbirine idgam edilmesiyle yapılan idgamdır. İdgam-ı misleyn bila-gunnede idgam yapılır, ancak gunne yapılmaz ve harfler tutulmaz.

Örnek: بَلْ لَجُّوا – قَدْ دَخَلُوا

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

مِنْ نَارٍ– لَهُمْ مَغْفِرَةٌ– عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ– اِذْ ذَهَبَ– اٰوَوْا وَنَصَرُوا– فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ

Yukarıda geçen idgam-ı misleynleri örnekteki gibi açıklayınız. Kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.

3.4. İdgam-ı Mütecaniseyn

Mütecaniseyn sözlükte "benzer veya aynı türden iki şey" anlamına gelir.

Mahreçleri bir, sıfatları farklı olan harflerin birincisi sakin, ikincisi harekeli olarak gelmesiyle birinci harfin ikinci harfe katılarak okunmasına **idgam-ı mütecaniseyn** denir.

Mahreçleri bir, sıfatları farklı olan bu harfler üç grupta toplanır:

İdgam her bir grubun kendi içinde gerçekleşir. Sakin olan birinci harf, harekeli olan ikinci harfe katılarak şeddeli okunur.

1. ث ذ ظ

2. ت د ط

3. م ب

Örnek: إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ

Bu örnekte:

- Birinci kelimenin sonunda cezimli te (تْ) harfi vardır.
- İkinci kelimenin ilk harfi de harekeli tı/ta (طَ) harfidir.
- Bu durumda mahreçleri aynı, sıfatları farklı olan harf gruplarından te (ت) ile tı/ta (ط) harfleri bir araya geldiği için idgam-ı mütecaniseyn olur.
- Cezimli harf harekeli harfe katılarak şeddeli tı/ta (إِذْ هَمَّطَّائِفَتَانِ) şeklinde okunur. Te (ت) sesi çıkarılmaz.

NOT EDELİM

م harfi ب harfinden önce gelirse, dudak ihfası (ihfa-i şefevî) olur.

عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

Örnek: يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا
ادغام

Bu örnekte:

- Birinci kelimenin sonunda sakin "ba" (بْ) harfi vardır.
- İkinci kelimenin başında ise harekeli "mim" (مَ) harfi vardır.
- Bu durumda birici harf ikinci harfe katılır ve idgam yapılılarak okunur.
- "Ba" ve "mim" harfinin bir araya gelmesiyle oluşan idgam çeşidi Kur'an'ı Kerim'de sadece Hûd suresinin 42. ayetinde geçmektedir.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

إِذْ ظَلَمُوا – يَلْهَثْ ذٰلِكَ (*) – اَثْقَلَتْ دَعَوَا اللّٰهَ – عَبَدْتُمْ – فَرَّطْتُمْ – وَدَّتْ طَائِفَةٌ

Yukarıda geçen idgam-ı mütecaniseynleri örnekteki gibi açıklayınız. Kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.

* Kur'an-ı Kerim'de sadece A'râf suresi 176. ayette vardır.

3.5. İdgam-ı Mütekaribeyn

Mütekaribeyn sözlükte "birbirine yakın iki şey" anlamına gelir. Mahreçleri ve sıfatları birbirine yakın olan harflerin birbirine katılarak okunmasına **idgam-ı mütekaribeyn** denir.

Bu harfler iki grupta toplanır:

1. ق ك	2. ل ر

İdgam her bir grubun kendi içinde gerçekleşir. Sakin olan birinci harf, harekeli olan ikinci harfe katılarak şeddeli okunur.

"Kaf" (ق) ve "kef" (ك) harf grubuyla ilgili Kur'an'ı Kerim'de tek örnek Mürselât suresinin 20. ayetinde geçen اَلَمْ نَخْلُقْكُمْ kelimesidir.

Örnek: بَلْ رَفَعَهُ اللّٰهُ

Bu örnekte:

- Birinci kelimenin sonunda cezimli lam (لْ) harfi vardır.
- İkinci kelimenin başında da harekeli ra (رَ) harfi gelmiştir.
- Bu durumda mahreçlerinde ve sıfatlarında yakınlığı olan harf gruplarından lam harfinden sonra ra harfi geldiği için idgam-ı mütekaribeyn olur.
- Cezimli lam (لْ) harfi, ra (رَ) harfine katılarak (بَرَّفَعَهُ اللّٰهُ) şeklinde şeddeli okunur. Lam harfi okunmaz.

NOT EDELİM

Lam ve ra harfleri arasında idgam yapabilmek için lam harfinin önce gelmesi gerekir.

وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ ve رَبَّنَا اغْفِرْ لِي örneklerinde olduğu gibi, ra (ر) harfi önce gelirse idgam yapılmaz.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

قُلْ رَبِّ – اَلَمْ نَخْلُقْكُمْ

Yukarıda geçen idgam-ı mütekaribeynleri örnekteki gibi açıklayınız. Kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.

3.6. İdgam-ı Şemsiyye

Arapça'da isimlerin başına gelen ve onları belirli (marife) yapan "Elif lam takısı"na (اَلْ) "Lâm-ı tarif" (belirlilik takısı) denir. Lâm-ı tariften sonra şemsi harflerden biri geldiğinde, lam harfi sonraki harfe katılarak şeddeli okunur. Buna **idgam-ı şemsiyye** denir.

Arap alfabesindeki harflerden on dördü şemsidir:

Şemsi harflerden önce gelen lam harfi yazıldığı hâlde okunmaz. Kendisinden sonraki şemsi harfe şedde konulur.

ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ص	ض	ط	ظ	ل	ن

Örnek: اَلشَّمْسُ

Bu örnekte:

- Kelimenin başında elif lam takısı (اَلْ) vardır.
- Elif lam takısından sonra şemsi harflerden şın (ش) gelmiştir.
- Bu durumda idgam-ı şemsiyye meydana gelir.
- Elif lam takısının lamı okunmaz. Şın harfi (اَلشَّ) şeklinde şeddeli olarak okunur.

NOT EDELİM

İdgam-ı şemsiyye, nun (ن) harfiyle oluşursa nun harfinde bulunan gunne sıfatı nedeniyle idgam-ı şemsiyye, bir buçuk elif miktarı tutularak okunur.

Örnek: وَالنَّجْمِ

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

اَلنَّاسُ – اَلرَّجِيمِ – اَلتَّوَّابُ – اَلرِّزْقُ – اَلذِّكْرُ – اَلصَّبْرُ

Yukarıdaki idgam-ı şemsiyye olan kelimeleri örnekteki gibi açıklayınız ve kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.

3.7. İzhar-ı Kameriyye

Lâm-ı tariften sonra kameri harflerden biri geldiğinde lam harfi kendinden sonraki harfe katılmadan açık bir şekilde okunur. Buna **izhar-ı kameriyye** denir.

Arap alfabesinde şemsi harflerin dışında kalan on dört harfe, **kameri harfler** denir. Bunlar;

ابْغِ حَجَّكَ وَخَفْ عَقِيمَهُ cümlesinde bir araya getirilen ا ب ج ح خ ع غ ف ق ك م و هـ ي harfleridir.

Örnek: اَلْقَمَرُ

Bu örnekte:

- Kelimenin başında elif lam takısı (اَلْ) vardır.
- Elif lam takısından sonra kameri harflerden kaf (ق) gelmiştir.
- Bu durumda izhar-ı kameriyye meydana gelir.
- Elif lam takısının lamı, cezimli ve açık bir şekilde okunur. İdgam yapılmaz.

AÇIKLAYALIM - UYGULAYALIM

اَلْحَمْدُ– اَلْخَيْرُ – اَلْكِتَابُ –اَلْمُلْكُ – وَالْعَصْرِ – اَلْغَيْبُ

Yukarıdaki izhar-ı kameriyye olan kelimeleri örnekteki gibi açıklayınız ve kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.